

**O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI OLIY TA’LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR
VAZIRLIGI**

**MIRZO ULUG‘BEK NOMIDAGI O‘ZBEKISTON MILLIY UNIVERSITETINING
JIZZAX FILIALI**

**RAQAMLI JAMIYATDA FAN VA TA’LIMNING INTEGRATSIYALALASHUVI:
MATEMATIKA, IQTISOD, PEDAGOGIKA VA PSIXOLOGIYANING YANGI
YONDASHUVLARI**
mavzusidagi Respublika ilmiy-texnik anjuman materiallari to‘plami
(2026-yil 20-21-aprel)

JIZZAX-2026

Raqamli jamiyatda fan va ta’limning integratsiyalalashuvi: matematika, iqtisod, pedagogika va psixologiyaning yangi yondashuvlari. Respublika ilmiy-texnik anjuman materiallari to’plami – Jizzax: O‘zMU Jizzax filiali Amaliy matematika kafedrası, 2026-yil 20-21-aprel 505-bet.

Respublika miqyosidagi ilmiy-texnik anjuman materiallarida zamonaviy kompyuter ilmlari va muhandislik texnologiyalari sohasidagi innovatsion tadqiqotlar aks etgan.

Globallashuv sharoitida davlatimizni yanada barqaror va jadal sur’atlar bilan rivojlantirish bo’yicha amalga oshirilayotgan islohotlar samarasini yaxshilash sohasidagi ilmiy-tadqiqot ishlariga alohida e’tibor qaratilgan. Zero iqtisodiyotning, ijtimoiy sohalarini qamrab olgan modernizatsiya jarayonlari, hayotning barcha sohalarini liberallashtirishni talab qilmoqda.

Ushbu ilmiy ma’ruza tezislari to’plamida mamlakatimiz va xorijlik turli yo’nalishlarda faoliyat olib borayotgan mutaxassislar, olimlar, professor-o’qituvchilar, ilmiy tadqiqot institutlari va markazlarining ilmiy xodimlari, tadqiqotchilari, magistr va talabalarning ilmiy-tadqiqot ishlari natijalari mujassamlashgan.

Mas’ul muharrirlar: DSc.prof. Turakulov O.X., t.f.n., dots. Baboyev A.M.

Tahrir hay’ati a’zolari: p.f.d.(DSc), prof. Turakulov O.X., t.f.n., dots. Tovboyev, t.f.n., dots. Baboyev A.M., t.f.f.d.(PhD), prof. Abduraxmanov R.A., p.f.f.d.(PhD) Eshankulov B.S., p.f.n., dots. Alimov N.N., p.f.f.d.(PhD), dots. Alibayev S.X., t.f.f.d.(PhD), dots. Abdumalikov A.A, p.f.f.d.(PhD) Hafizov E.A., f.f.f.d.(PhD), dots. Sindorov L.K., t.f.f.d.(PhD), dots. Nasirov B.U., b.f.f.d. (PhD) O’ralov A.I., p.f.n., dots. Aliqulov S.T., t.f.f.d.(PhD) Kuvandikov J.T., i.f.n., dots. Tsoy M.P., Sharipova S.F., Jo’rayev M.M.

Mazkur to’plamga kiritilgan ma’ruza tezislarning mazmuni, undagi statistik ma’lumotlar va me’yoriy hujjatlarning to’g’riligi hamda tanqidiy fikr-mulohazalar, keltirilgan takliflarga mualliflarning o’zlari mas’uldirlar.

Heminguey Katrin Barkli obrazi orqali urush davri ayolining fidoyilik va ma’naviy jasoratini ulug’laydi, biroq shu bilan birga bu fidoyilikning qanday fojiaiy oqibatga olib kelishini ham ko’rsatadi. Fitzgerald esa Deyzi va Jordan obrazlari orqali urushdan keyingi Amerika jamiyatida ayolning ijtimoiy tutqunligini, tashqi erkinlikning ichki bo’shliq bilan birga kelishini tanqidiy nigohi bilan tahlil qiladi.

Ikkala romanda ham ayol qahramonlar o’z davrining gender ziddiyatlarini va ma’naviy inqirozini shaxsiy taqdiri orqali ifodalaydi. Bu qahramonlarning qiymati shundaki, ular urush adabiyotiga nafaqat erkak tajribasi prizmasi orqali, balki ayollik identifikatsiyasining o’ziga xos murakkabligi orqali ham qarash imkonini beradi. Ularning ovozi cheklangan bo’lsa ham «Yo’qotilgan avlod» adabiyotining eng muhim va hali to’liq o’rganilmagan qatamlaridan birini tashkil etadi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Aldridge, J.W. After the Lost Generation: A Critical Study of the Writers of Two Wars. — New York: McGraw-Hill, 1951. — 312 p.
2. Baker, C. Ernest Hemingway: A Life Story. — New York: Scribner, 1969. — 697 p.
3. Butler, J. Gender Trouble: Feminism and the Subversion of Identity. — New York: Routledge, 1990. — 272 p.
4. Carpenter, F.I. American Literature and the Dream. — New York: Philosophical Library, 1955. — 235 p.
5. Caruth, C. Unclaimed Experience: Trauma, Narrative, and History. — Baltimore: Johns Hopkins University Press, 1996. — 154 p.
6. De Beauvoir, S. The Second Sex. — New York: Vintage Books, 1989. — 832 p.
7. Fetterley, J. The Resisting Reader: A Feminist Approach to American Fiction. — Bloomington: Indiana University Press, 1978. — 198 p.
8. Fitzgerald, F.S. The Great Gatsby. — New York: Scribner, 1925. — 180 p.
9. Freud, S. Beyond the Pleasure Principle. — New York: Norton, 1961. — 144 p.
10. Gilbert, S., Gubar, S. The Madwoman in the Attic. — New Haven: Yale University Press, 1979. — 719 p.
11. Hemingway, E. A Farewell to Arms. — New York: Scribner, 1929. — 332 p.

INGLIZ TILINI OLIY TA’LIMDA O’QITISH JARAYONIDA GENERATIV SUN’IY INTELLEKT TEXNOLOGIYALARINI QO’LLASHNING XORIJIY TAJRIBASI VA UNI RIVOJLANTIRISH YO’LLARI

Nigmatova Nozimaxon Ulug’bek qizi

Farg’ona davlat universiteti mustaqil izlanuvchisi

comrehensible@gmail.com

+998949831705

ORCID: 0009-0002-0552-4068

Annotatsiya: Ushbu maqolada oliy ta’lim muassasalarida ingliz tilini o’qitish jarayoniga generativ sun’iy intellekt texnologiyalarini joriy etish bo’yicha xorijiy mamlakatlar tajribasi tahlil qilinadi. Tadqiqotda sun’iy intellektga asoslangan raqamli platformalar va generativ modellar yordamida til ko’nikmalarini rivojlantirish, individual ta’lim trayektoriyalarini shakllantirish hamda o’qitish samaradorligini oshirish masalalari yoritilgan. Shuningdek, ushbu texnologiyalarni rivojlantirish istiqbollari, pedagogik shart-sharoitlari va metodik jihatlari ilmiy asosda ochib beriladi.

Kalit soʻzlar: generativ sunʼiy intellekt, ingliz tilini oʻqitish, oliy taʼlim, xorijiy tajriba, raqamli pedagogika, innovatsion texnologiyalar.

Zamonaviy xorijiy tadqiqotlarda qayd etilishicha, sunʼiy intellekt asosidagi oʻquv muhitlari til oʻrganish jarayonini individuallashtirish, mustaqil taʼlimni ragʻbatlantirish hamda talabaning faol subyekt sifatida shakllanishini taʼminlashga xizmat qiladi. Shu bois, rivojlangan xorijiy mamlakatlar oliy taʼlim tizimida generativ sunʼiy intellekt texnologiyalarini ingliz tilini oʻqitish jarayoniga integratsiya qilish masalasiga alohida eʼtibor qaratilmoqda.

Axborot-kommunikatsiya texnologiyalarining jadal rivojlanishi zamonaviy oliy taʼlim tizimida taʼlim mazmuni, shakli va metodlarini tubdan qayta koʻrib chiqishni taqozo etmoqda. Ayniqsa, sunʼiy intellektga asoslangan innovatsion texnologiyalarning, jumladan generativ sunʼiy intellekt modellarining taʼlim jarayoniga keng joriy etilishi oʻqitishning anʼanaviy paradigmasini zamonaviy, moslashuvchan va shaxsga yoʻnaltirilgan yondashuvlar bilan boyitishni talab qilmoqda. Bunday texnologiyalar taʼlim jarayonida faqat axborot yetkazuvchi vosita sifatida emas, balki bilimlarni yaratish, qayta ishlash va individual oʻzlashtirishni qoʻllab-quvvatlovchi muhim pedagogik resurs sifatida namoyon boʻlmoqda. Xususan, ingliz tilini oliy taʼlimda oʻqitish jarayonida generativ sunʼiy intellekt texnologiyalaridan foydalanish talabalarning lingvistik, kommunikativ va kognitiv kompetensiyalarini rivojlantirishda yangi imkoniyatlarni yuzaga keltirmoqda.

Generativ sunʼiy intellekt texnologiyalari taʼlim jarayonida oʻqitishning interaktivligi, moslashuvchanligi va individuallashtirishini taʼminlovchi ilgʻor didaktik vosita sifatida baholanadi. Xorijiy pedagogik tadqiqotlarda ushbu texnologiyalar talabalarning bilish faoliyatini faollashtirish va oʻquv jarayonining samaradorligini oshirishda muhim omil ekanligi taʼkidlanadi. Jumladan, generativ modellar talabaning bilim darajasi, til kompetensiyasi va oʻrganish surʼatiga mos holda oʻquv materiallarini avtomatik tarzda yaratish imkoniyatiga ega. Bundan tashqari, sunʼiy intellekt asosidagi tizimlar yozma va ogʻzaki nutqni rivojlantirishga yoʻnaltirilgan interaktiv mashqlarni ishlab chiqish, real vaqt rejimida tahliliy teskari aloqa taqdim etish hamda talabaning xatolarini individual tarzda aniqlash imkonini beradi. Tadqiqotchilar fikriga koʻra, bunday yondashuv talabaning mustaqil taʼlim faoliyatini faollashtiradi, oʻz-oʻzini nazorat qilish va refleksiya koʻnikmalarini rivojlantiradi. Natijada ingliz tilini oʻqitishda kommunikativ va kompetensiyaviy yondashuvning samaradorligi sezilarli darajada oshadi.

AQSh, Buyuk Britaniya, Janubiy Koreya hamda Yevropa Ittifoqiga aʼzo davlatlarning oliy taʼlim tizimlarida generativ sunʼiy intellekt texnologiyalaridan ingliz tilini oʻqitishda tizimli foydalanish tajribasi shakllangan. Xorijiy tadqiqotlar shuni koʻrsatadiki, sunʼiy intellektga asoslangan platformalar talabalarning akademik yozuv koʻnikmalarini rivojlantirish, nutq ravonligi va talaffuz aniqligini takomillashtirish hamda leksik-grammatik xatolarni chuqur tahlil qilish imkonini beradi. Shuningdek, mazkur texnologiyalar yordamida talabalarning muloqot kompetensiyasi, tanqidiy fikrlashi va ijodiy yondashuvi rivojlanadi. Xorijiy olimlar tomonidan ilgari surilgan nazariyalarga koʻra, generativ sunʼiy intellekt oʻqituvchining pedagogik rolini almashtirmaydi, balki uni metodik jihatdan qoʻllab-quvvatlovchi, oʻquv jarayonini optimallashtiruvchi va taʼlim sifati oshishiga xizmat qiluvchi yordamchi mexanizm sifatida namoyon boʻladi. Bu esa taʼlim jarayonida inson omili va raqamli texnologiyalar uygʻunligini taʼminlashga imkon yaratadi. Zamonaviy pedagogik tadqiqotlarda generativ sunʼiy intellekt texnologiyalarining taʼlim jarayonidagi oʻrni konstruktivistik va sotsial-kognitiv yondashuvlar bilan uzviy bogʻliq holda talqin qilinadi. Jumladan, Lev Vygotsky tomonidan asoslab berilgan sotsiomadaniy rivojlanish nazariyasiga koʻra, bilimlar ijtimoiy muloqot va vositalar orqali shakllanadi. Mazkur nazariy nuqtai nazardan qaralganda, generativ sunʼiy intellekt

texnologiyalari til o’rganishda “yaqin rivojlanish zonasi”ni kengaytiruvchi raqamli vosita sifatida namoyon bo’ladi. Ular talabaning mustaqil va qo’llab-quvvatlangan faoliyati o’rtasidagi muvozanatni ta’minlab, til kompetensiyalarining bosqichma-bosqich rivojlanishiga xizmat qiladi. Shuningdek, ****Albert Bandura****ning sotsial o’rganish nazariyasiga asoslanib, xorijiy olimlar sun’iy intellektga asoslangan ta’lim muhitlari talabalarning kuzatish, taqlid va o’z-o’zini baholash mexanizmlarini faollashtirishini ta’kidlaydilar. Ingliz tilini o’qitishda generativ sun’iy intellekt texnologiyalari yordamida yaratilgan interaktiv mashqlar va dialogli modellar talabaning o’z nutqini tahlil qilish, xatolarni anglash va ularni mustaqil tuzatish ko’nikmalarini rivojlantiradi.

Ta’lim samaradorligini oshirish masalalarini tadqiq etgan ****John Hattie****ning ilmiy qarashlariga tayanilgan holda, xorijiy tadqiqotlarda tezkor va sifatli teskari aloqaning o’quv natijalariga kuchli ta’siri mavjudligi asoslab berilgan. Shu nuqtai nazardan, generativ sun’iy intellekt texnologiyalari ingliz tilini o’rganishda talabalarga individual va doimiy teskari aloqa taqdim etish orqali o’quv motivatsiyasini oshiruvchi muhim omil sifatida baholanadi.

Zamonaviy raqamli pedagogika yo’nalishida faol tadqiqotlar olib borgan Rose Luckin va ****Wayne Holmes****ning ilmiy ishlarida sun’iy intellekt texnologiyalarining ta’lim jarayonini shaxsga yo’naltirishdagi imkoniyatlari keng yoritilgan. Ularning fikricha, generativ sun’iy intellekt o’quv materiallarini talabaning individual ehtiyojlari va bilim darajasiga moslashtirish orqali til o’rganish jarayonining samaradorligini oshiradi hamda mustaqil ta’lim faoliyatini qo’llab-quvvatlaydi.

Chet tillarini o’qitish metodikasiga oid tadqiqotlarda ****Jerome Bruner****ning kognitiv rivojlanish nazariyasi ham muhim metodologik asos sifatida qaraladi. Ushbu nazariyaga muvofiq, bilimlarni faol kashf etish jarayoni muhim ahamiyatga ega. Generativ sun’iy intellekt texnologiyalari esa ingliz tilini o’rganishda talabaning faol bilish jarayonini rag’batlantiruvchi muhitni shakllantiradi, bu esa til birliklarini ongli va barqaror o’zlashtirishga xizmat qiladi.

Xorijiy olimlarning mazkur ilmiy qarashlarini umumlashtirgan holda aytish mumkinki, generativ sun’iy intellekt texnologiyalari ingliz tilini oliy ta’limda o’qitish jarayonida pedagogik samaradorlikni oshiruvchi, talabaning mustaqil va ijodiy fikrlashini rivojlantiruvchi hamda shaxsga yo’naltirilgan ta’limni ta’minlovchi innovatsion vosita sifatida e’tirof etilmoqda.

Ilmiy tahlillar generativ sun’iy intellekt texnologiyalarini ingliz tilini o’qitish jarayoniga samarali joriy etish muayyan pedagogik va tashkiliy shart-sharoitlarni talab etishini ko’rsatadi. Avvalo, o’qituvchilarning raqamli savodxonligi, metodik va innovatsion kompetensiyalarini rivojlantirish muhim ahamiyat kasb etadi. Chunki sun’iy intellekt texnologiyalaridan oqilona foydalanish pedagogdan nafaqat texnik bilim, balki zamonaviy didaktik yondashuvlarni chuqur anglashni ham talab qiladi. Shuningdek, sun’iy intellekt vositalaridan foydalanishga moslashtirilgan o’quv dasturlari va metodik qo’llanmalarni ishlab chiqish, akademik halollik va etik me’yorlarni ta’minlash masalalari dolzarb hisoblanadi. Xorijiy tajribada bu jarayon milliy ta’lim tizimi xususiyatlarini inobatga olgan holda amalga oshirilmoqda. Mazkur yondashuv asosida generativ sun’iy intellekt texnologiyalarini ingliz tilini o’qitish jarayoniga integratsiya qilish ta’lim sifati va samaradorligini oshirishga xizmat qiladi.

Xulosa qilib aytganda, generativ sun’iy intellekt texnologiyalarining oliy ta’limda ingliz tilini o’qitish jarayoniga joriy etilishi xorijiy tajribada yuqori pedagogik samaradorlikka ega ekanligi bilan ajralib turadi. Ushbu texnologiyalar talabalarning mustaqil fikrlashi, kommunikativ kompetensiyasi, akademik faolligi va o’z-o’zini rivojlantirish qobiliyatlarini shakllantirishda muhim omil bo’lib xizmat qiladi. Shu bilan birga, ularni rivojlantirish, pedagogik jihatdan asoslash va milliy ta’lim tizimi sharoitlariga moslashtirish zamonaviy oliy ta’lim oldida turgan ustuvor vazifalardan biri sifatida dolzarb ahamiyat kasb etadi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Vygotsky L.S. Mind in Society: The Development of Higher Psychological Processes. — Cambridge, MA: Harvard University Press, (pp. 84–91)
2. Bandura A. Social Learning Theory. — Englewood Cliffs, NJ: Prentice Hall, (pp. 22–28)
3. Hattie J. Visible Learning: A Synthesis of Over 800 Meta-Analyses Relating to Achievement. — London: Routledge, (pp. 173–181)
4. Luckin R. Machine Learning and Human Intelligence: The Future of Education for the 21st Century. — London: UCL IOE Press, (pp. 54–60)
5. Holmes W., Bialik M., Fadel C. Artificial Intelligence in Education: Promises and Implications for Teaching and Learning. — Boston: Center for Curriculum Redesign, (pp. 101–115)

PEDAGOGIK TAFAKKURNING RIVOJLANISHIDA METAKOGNITIV STRATEGIYALARNING O’RNI

Ibrohimova Shahlo Umarali qizi

Samarqand viloyati Samarqand shahar

28-umumiy o'rta ta'lim maktabi

matematika fani o'qituvchisi

E-mail: shahloibrohimova720@gmail.com

Annotatsiya: Ushbu tezisda pedagogik tafakkurni rivojlantirishda metakognitiv strategiyalarning ahamiyati tadqiq etiladi. Bo'lajak o'qituvchilarning o'z bilish faoliyatini boshqarish, tahlil qilish va baholash ko'nikmalarini shakllantirishning ilmiy-nazariy asoslari va amaliy natijalari bayon qilingan.

Kalit so'zlar: metakognitsiya, pedagogik tafakkur, refleksiv yondashuv, kognitiv monitoring, strategik ta'lim, kompetensiya, o'z-o'zini tartibga solish.

РОЛЬ МЕТАКОГНИТИВНЫХ СТРАТЕГИЙ В РАЗВИТИИ ПЕДАГОГИЧЕСКОГО МЫШЛЕНИЯ

Аннотация: В тезисе исследуется роль метакогнитивных стратегий в развитии педагогического мышления. Описаны научно-теоретические основы и практические результаты формирования у будущих учителей навыков управления, анализа и оценки собственной познавательной деятельности.

Ключевые слова: метапознание, педагогическое мышление, рефлексивный подход, когнитивный мониторинг, стратегическое обучение, компетенция, саморегуляция.

THE ROLE OF METACOGNITIVE STRATEGIES IN THE DEVELOPMENT OF PEDAGOGICAL THINKING

Abstract: This thesis examines the role of metacognitive strategies in the development of pedagogical thinking. The scientific-theoretical foundations and practical results of forming skills in managing, analyzing, and evaluating one's own cognitive activity among future teachers are described.

Keywords: metacognition, pedagogical thinking, reflexive approach, cognitive monitoring, strategic learning, competence, self-regulation.